

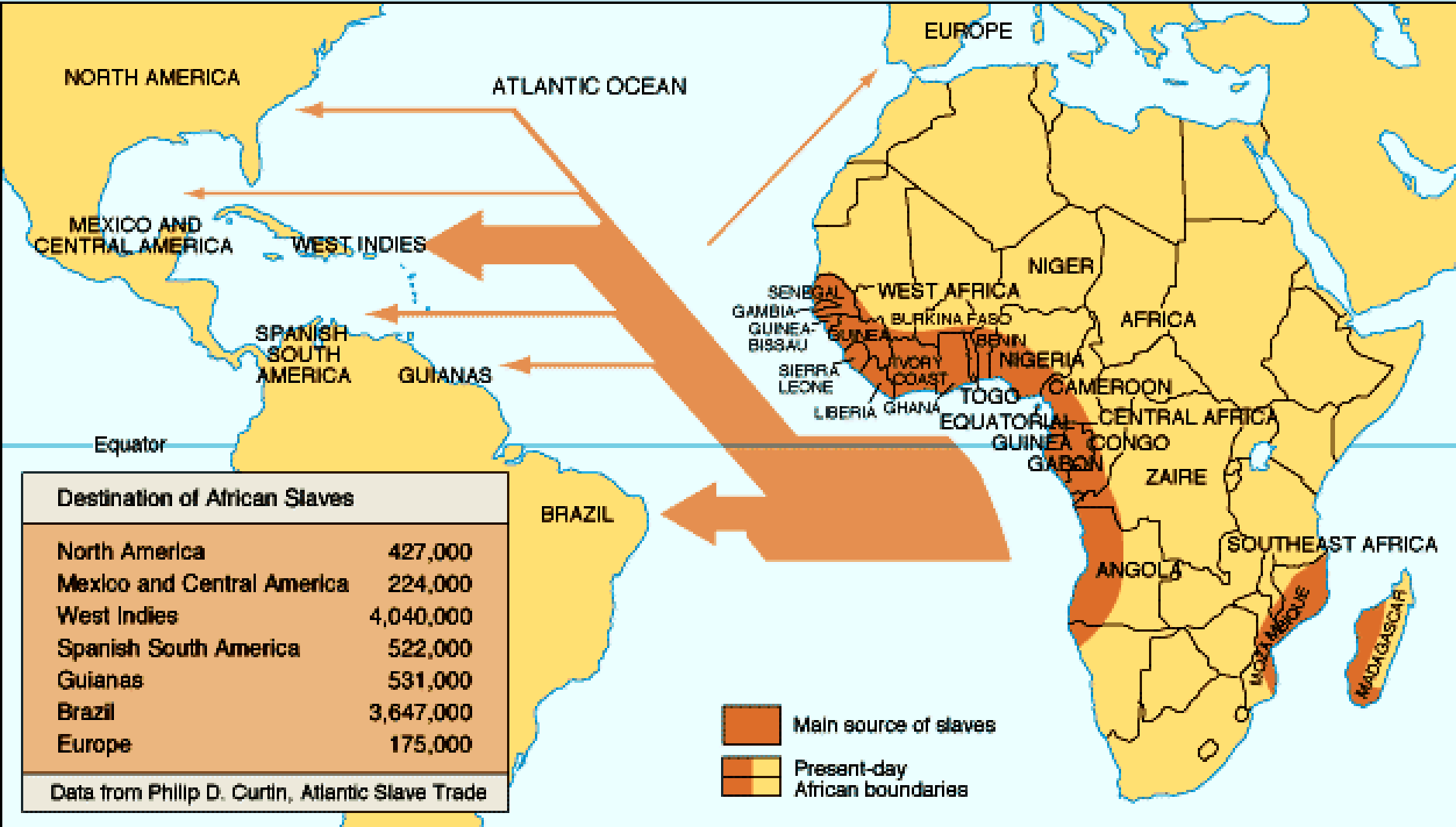
Papiamentu: de emancipatie van een creoolse taal

QUITO NICOLAAS

26 maart 2016

De Slavenroute

Caquetio woorden

Flora:

batata, bohi, bushi, cadushi, cuigi, dividivi, hubada, mangel, papaya, pita, rucu, shimarucu, watapana, wayaca, yuca.

Fauna:

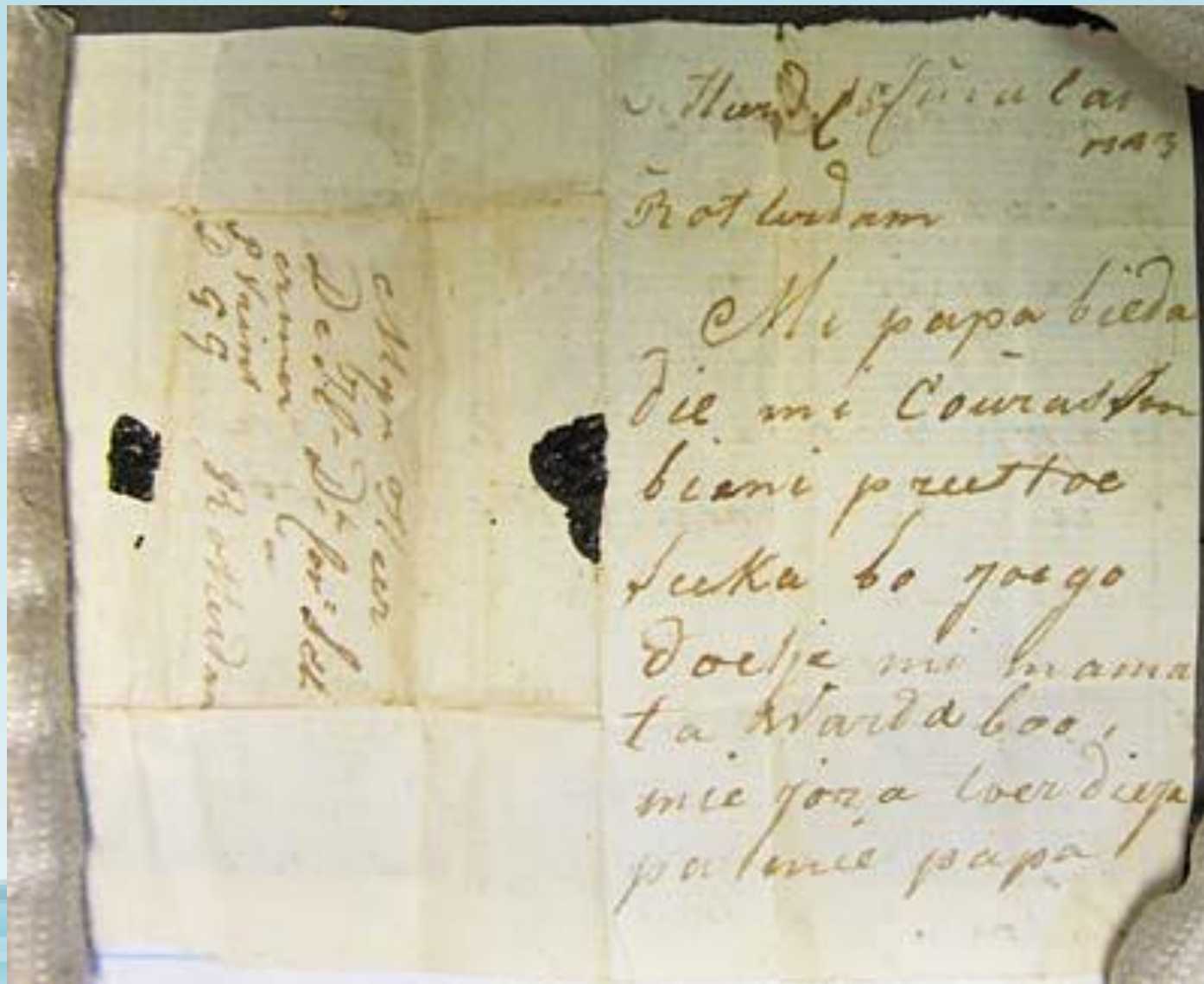
balahu, cododo, chuchubi, comehein, dori (maco), mor(o)coy, shoco, toteki, warawara, yuwana.

Toponimo:

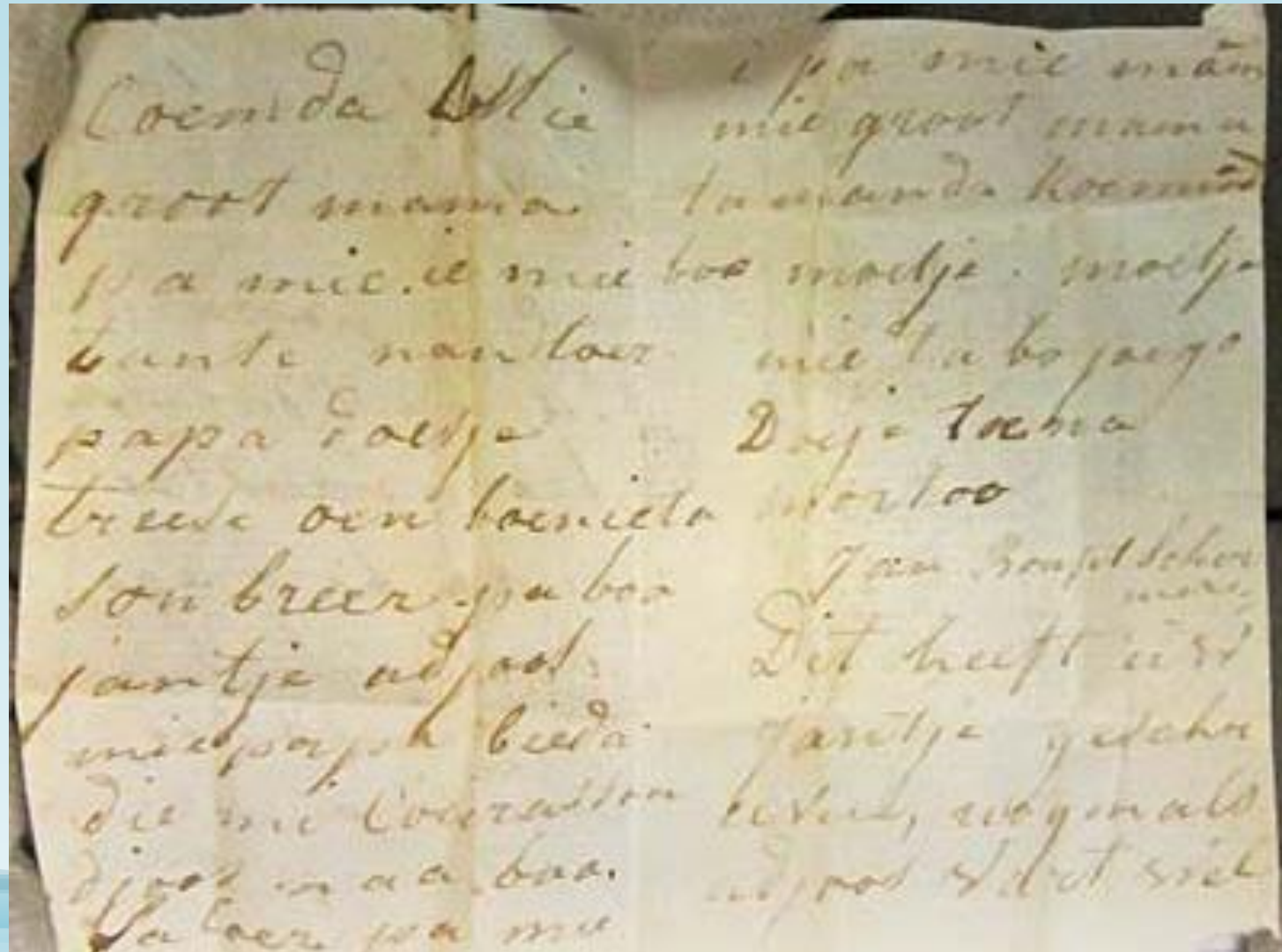
Andicuri, Balashi, Bushiribana, Casibari, Daimari, Fofoti, Hudishibana, Jaburibari, Kibaima, Macuarima, Noka, Shiribana, Turibana, Urataka, Wadirikiri, Yamanota.

Volgens orale overdracht is de laatste Caquetio, Nicolaas Pijclas, in Savaneta omstreeks 1862 overleden.

Brief uit 1783

Vervolg brief uit 1783

Coemda Mica
groot manna
pa mic. e mic boe modje. moelje.
bante nan loer
papa loelje
treede oen boenieto
son breer. ga boe
jantje ad. roe.
mic. pap. h. beida.
die mi loeratten
dijer ma. a. boe.
La loer pa me.

i pa mic man
mic groot manna
ta manna koemte
mie ta bo jago
Doeje toema
merloo
Jan Boust. Scher
Dit heeft u
jantje gedeh
kevel, wegmal
ad. roe. d. d. t. s. i. e.

Transcriptie brief van Anna Elisabeth Charje aan haar echtgenoot Dirk Cornelis Schermer in naam van haar pas geboren zoontje Jantje, geschreven 6 januari 1783, Curaçao

- 1 Mi papa bieda die mi Courassoon.
*Mi papa **bida di mi curason.***
- 2 bieni preestoe seeka bo joego doesje.
Bini lihe cerca bo yiu dushi.
- 3 Mi mama ta warda boo, mie jora toer dieja pa mie papa.
*Mi mama ta warda **bo**, mi **yora tur dia** pa **mi** papa.*
- 4 Coemda Mie groot mama pa mie ie mie tante nan toer.
- 5 Papa doesje treese oen boenieta son breer pa boo Jantje.
- 6 Adjoos mie papa bieda die mi Courassoon.
- 7 Djoos naa boo saloer pa mie i pa mie mama.
- 8 Mie groot mama ta manda koemenda boo moetje moetje.
- 9 Mie ta bo joego Doe[s]je toe na mortoo.
- 10 Dit heeft uw Jantje geschreeven, nogmals adjoos vart wel.

Getuigenverklaring van 26 Indianen i.v.m. Commandeur Pieter Specht 22-6-1803, te Aruba:

1. Noos ta firma por la berdad, y para serbir na teenpoe qui
*Nos ta firma pa e berdad y pa **sirbi** den e tempo aki*
2. lo llega die moosteer
*lo **yega** di mester [nodig zal zijn]*
3. qui des die teempoe koe Señor B.G. Quant ta poner
*cu di e **tempo** e cu Señor B.G. Quant ta pone*
4. na serbisje die tera
*na **servicio** di e tera [in dienst van]*
5. ta maltrata noos comandeur Pieter Specht pa toer
*Ta maltrata nos commandeur Pieter Specht pa **tur***

Vervolg Getuigenverklaring van 26 Indianen i.v.m. Commandeur Pieter Specht 22-6-1803, te Aruba

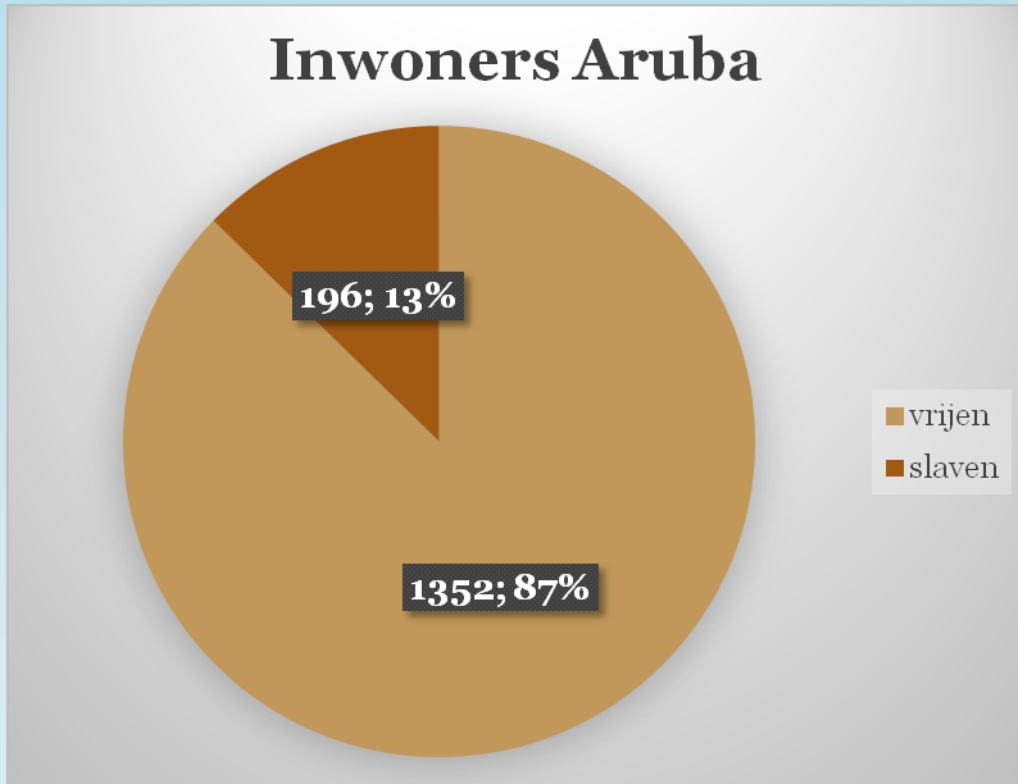
6. soorto die koos y seemper el dho Quant ta precura
*sorto di **cos** y **semper** el dho Quandt ta **percura***
7. die entreponeel deen toer gobierno die comandeur
*di **entremete den tur** gobierno di comandeur*
8. por Ees motibo noos ta Esprimenta koe
*pa e motibo **nos ta experencia cu** [om die reden ervaren wij]*
9. Eel ta causa die toer disunion y asina koe a ofrese
*El ta causa **di tur desunion** y asina **cu** a ofrece*
10. na teempoe die comandant Engles, A. Creagh
*na **tempo di e** comandant **Ingles**, A. Creagh*

Verklaring uit 1803

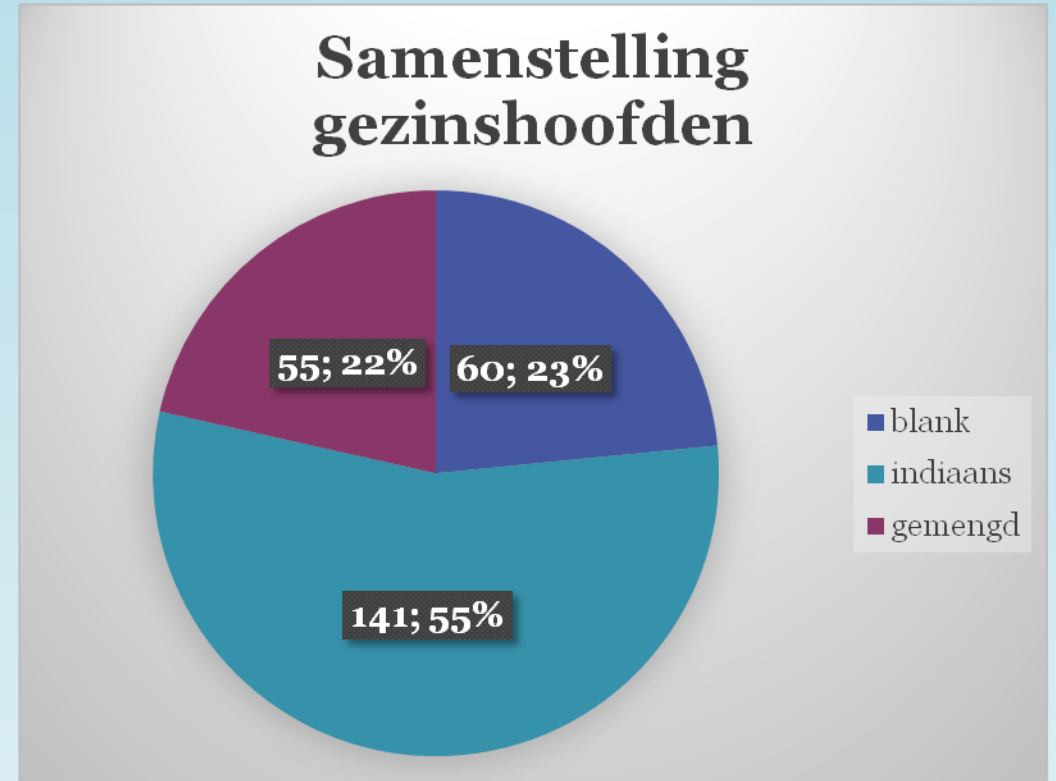
110
Hoe de firma in de verhandeling van de
de bladzijde van de...
Qui en die tēmpore koe Señor B. G. Duran...
na Serbisje die tēra, secompse noot la...
la mabbeala noot Comandera pieter...
Soorto die noot, secompse, el. de...
Cura die entu...
deuz, por Est...
Est la Casida die toer...
Se na tēmpore die Comandant Engleb, t. Oragho,
koe est a habla koe Comandant Engleb...
koe noot Indias, la baay Samarita contra
Engleb Pariba die Est...
de kade Cortes noot Comandant Engleb a baay
na kaad die Comandant...
die foortie Cangata, pa dien die...
adellensie, na toer buaco, oca...
nootka tal koe no sala na noot cabesl,
Combeen noot la Confesa, qui noot Coman,
deuz, a precina secompse na toer...
die barchadon enemigo, die tēra...
na Spa kaad, y tene boon guardara, y...
da toer anoche, y secompse noot Coman,
deuz tabeta toentlo koe noot, y koe...
boon gobierno, no solamente na Est...
abta, mas na toer...
la depende die Comandera, noot tabeta
tenido abas, die toer boon orden, y koe...
chea boon...
mabbeala, ni die...
pa poer...
gen ombra...
trario, adia...
deuz Comandera, na toer...
Solive...
Est...

18. asistent
mentira, ke
19. noenka
noos caber
20. tambie
noos com
21. deur
toer llegac
22. die b
tira alarm
23. na S
guardia y
24. da t
noos con
25. deur
y koe oel
26. boon
na Ees c
27. allie,
gobiern
28. ta d
nos tab
29. teni
order, y
30. cho
die ning
31. ma
menos
32. pa
koorda,
33. oel
Sientie
34. tra
halla n
35. del
rason
36. sas
ta firm
37. Ec
ofresic

1806 op Aruba

Inwonertal: 1.546

Aantal gezinshoofden: 256

Weekbladen op Aruba

Jaartal	Naam	Papiamentu	Nederlands	Spaans
1890	El Semanario (weekblad)	X	X	X
1894	De Arubaansche Courant (weekblad)	X	X	X
1899 - 1903	El Farro (weekblad)			X
1906 – 1910	La Voz del Pueblo (weekblad)	X	X	X
1907	La Voz di Aruba	X		

Bron: J. Hartog

De positie van het Papiamentu

1915 - 1945	ND ----- D		
	Papiamentu	<i>Totale verdringing ND</i>	
	Nederlands (bestuur, rechtspraak, onderwijs)		
1945 - 1969	ND ----- D		
	Papiamentu	<i>Partiële verdringing</i>	
	Nederlands (bestuur, rechtspraak, onderwijs)		
1969 - 1986	ND ----- D		
	Nederlands	<i>Partiële verdringing</i>	Papiamentu
1986 - heden	ND ----- D		
	Nederlands	<i>Geen verdringing</i>	Papiamentu
	(bestuur, kerk, onderwijs)		

D = Dominante taal

ND = Niet-dominante taal

Ontwikkelingen tussen 1915 tot heden

1915 -1945

- Vestiging raffinaderij in 1924 en economische ontwikkeling
- Wereldwijd gekenmerkt door oorlogen en revoluties
- In het Caraïbisch gebied ontstond een beweging voor politieke zelfstandigheid
- Tijdens de WO-II werden de eerste signalen van autonomie voor de Antillen afgegeven
- Het Papiamentu werd nu ook als taal van literatuur en cultuur beschouwd

Vervolg Ontwikkelingen

1945 – 1969

- In 1955 werd het Statuut ondertekend en werd de politieke zelfstandigheid een feit.
- De meeste eilanden in het Caraïbisch gebied werden in de jaren '60 onafhankelijk.
- De eerste staking bij de Lago raffinaderij.
- Met de komst van de rock & roll muziek werden de gezagsverhoudingen onder druk gezet

Vervolg Ontwikkelingen

1969 - 1986

- Met de revolte van 30 mei 1969 werd gestreefd naar een eigen identiteit
- In 1971 leidde de politieke emancipatie van Aruba tot de invulling van de eigen cultuur

1986 – heden

- Streven naar de Status Aparte wordt een feit
- Bloei van het culturele leven op Aruba
- Explosieve groei van auteurs en publicaties

Citaat uit Rapport: Het onderwijs op Bonaire, Saba en St. Eustatius/p.83

“Ook voor Papiaments en Nederlands (als tweede taal) dient methodeontwikkeling plaats te vinden. Verder moet overwogen worden om in het voorschoolse onderwijs en het fo eerder met het (spreken van) Nederlands te beginnen. Er moet ook eerder en meer Nederlands te horen zijn in de scholen en via de Bonairiaanse media. (Ook dient Kaleidoscoop te worden geïmplementeerd in de kinderopvang en vervolgens in de eerste cyclus van het fo. Dit zouden onderdelen kunnen zijn van een taalbeleidsplan voor de fo-scholen.)”

Verderop in het rapport:

“Overwogen kan worden ook Nederlands als instructietaal in het fo toe te staan of tweetalig onderwijs aan te bieden. De beide particuliere basisscholen waar Nederlands de instructietaal is, voorzien duidelijk in een behoefte”.

Bonaire: de taalontwikkeling

1969 - 1986

ND ----- **D**
Nederlands   verdringing   Papiamentu

1986 - 2010

ND ----- **D**
Nederlands/Spaans latent   Papiamentu

2010 – 2025

ND ----- **D**
Papiamentu?   Nederlands?

D = Dominante taal

ND = Niet-dominante taal

Factoren taalsituatie op Bonaire

- Verhouding populatie Bonairianen – Nederlanders
- Toe- en afname gemengde huwelijken
- Papiamentu in het onderwijs?
- Lokale wetgeving (inburgeringswet Papiamentu verplicht)
- Rol Akademia di Papiamentu

Curaçao: de acceptatie van een taal

- 1747 Melding van het woord Poppenmento voor Papiamento
- 1775 Eerste document in het Papiamento
- 1833 Eerste gedrukte tekst in het Papiamento
- 1837 Eerste gedrukte boek in het Papiamento
- 1871 Verschijning van weekkrant Civilisado in het Papiamento
- 1905 Het gedicht 'Atardi' van Joseph Sickman Corsen in La Cruz gepubliceerd
- 1958 Papiamento toegestaan tijdens de beraadslagingen van de Eilandsraad
- 1961 Papiamento toegestaan tijdens de beraadslagingen van de Staten
- 1976 Officiële spelling vastgesteld door Bestuurscollege van Curaçao
- 1983 Bureau Sede di Papiamentu werd opgericht
- 1986 Papiamento ingevoerd als instructietaal in het kleuteronderwijs

Etymologische (Aruba) en fonologische (Bonaire en Curaçao) spelling

Nederland

huis

leeftijd

wit

sluimeren

rechter

communicatie

dienst

homeopatisch

absorberen

Aruba

cas

edad

blanco

cabisha

huez

comunicacion

servicio

homeopatico

absorbe

Bonaire/Curaçao

kas

edat

blanku

kabishá

wes

komunikashon

servisio

homeopátiko

apsorbé

Ortografia i
Lista di palabra
Papiamentu

Buki di oro

Fundašon pa
Planifikashon di
Idioma

Invoering Papiamento in het Arubaanse onderwijs

'90 jaren: verzorging van verschillende 3e graads opleiding Papiamento.

2002: vanaf augustus start de opleiding Papiamento 2e graads aan de Arubaanse Pedagogische Instituut.

2003: in augustus wordt Papiamento ingevoerd in het secundair onderwijs (EPB, MAVO, HAVO klassen 1-2-3, VWO klassen 1-2-3 en het hoger beroepsonderwijs: EPI, IPA).

Voor het geven van Papiamento als vak werd de didactische methode "Cristal" speciaal ontwikkeld.

2008: start van het pilot-project Proyecto Scol Multilingual/Multilinguale school op 2 basisscholen. Thans hanteert men Papiamento in de 3^e klas zowel als instructietaal en als vak naast het Nederlands, Engels en Spaans.

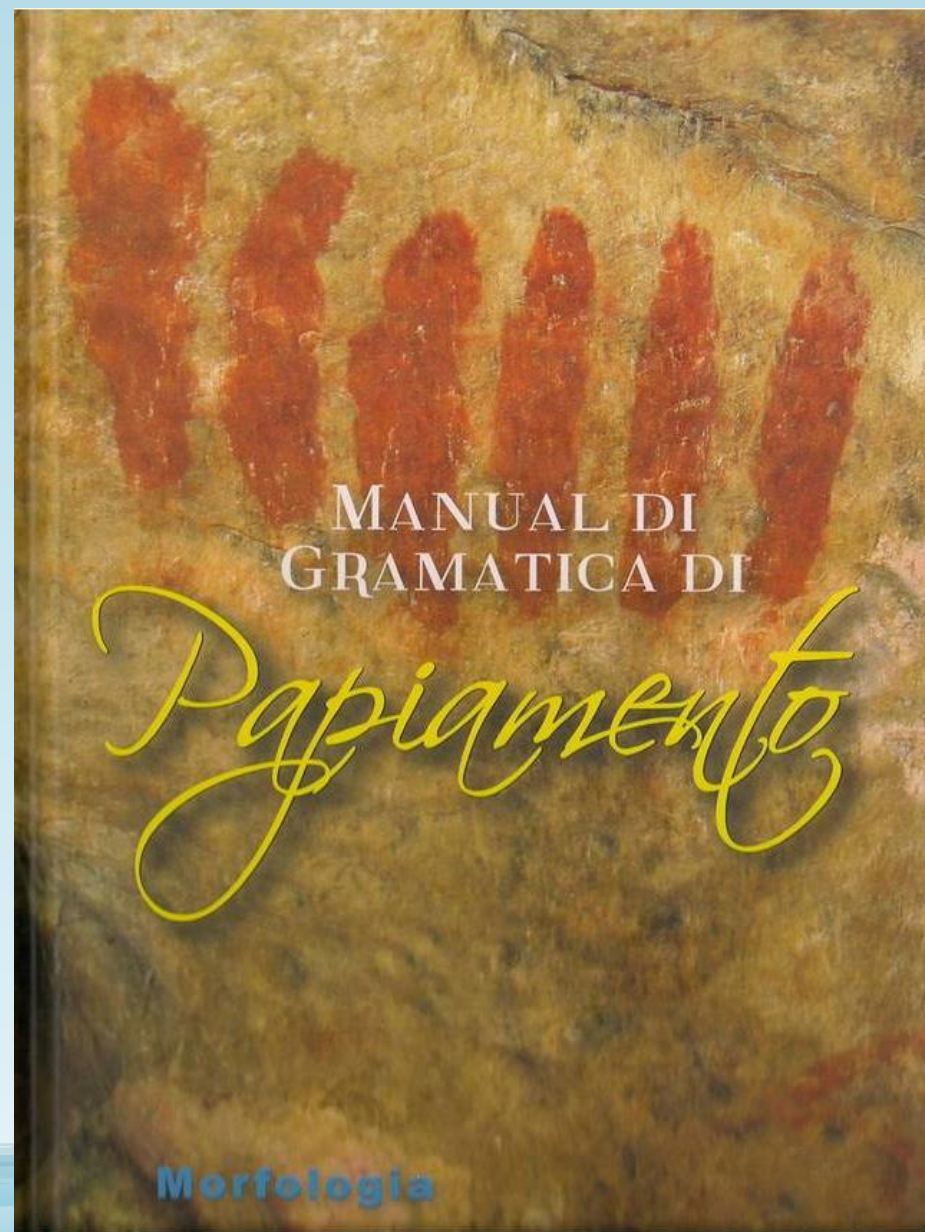
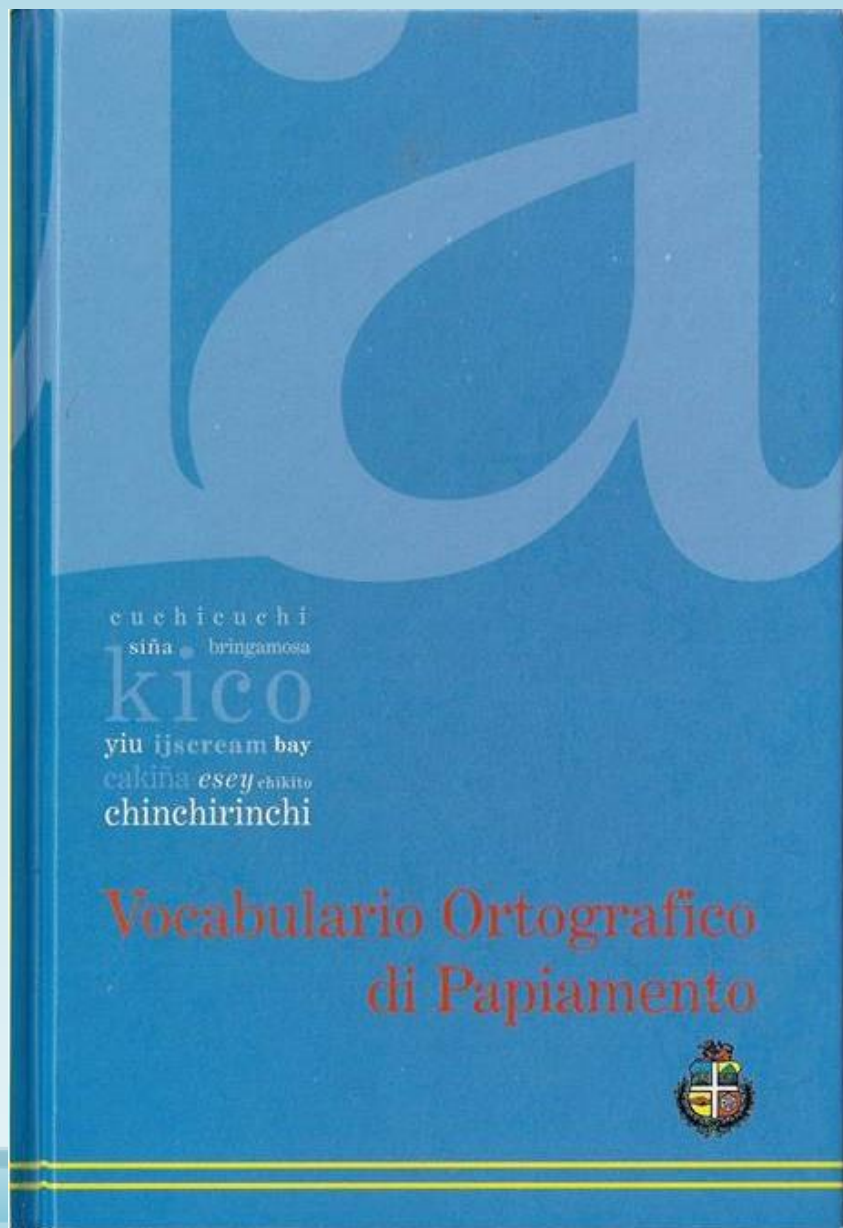
2013: een eerste groep docenten Papiamento starten met hun master-degree opleiding in Education, Language and Literature of Papiamento aan de University of Curaçao en voltooide die in 2015.

2015: In het schooljaar 2015-2016, geeft men Papiamento als vak in de 4^e klas HAVO en VWO. En is het een examenvak in Havo 5 en VWO 6.

Aruba: Beleid t.a.v. Papiamentu

- 1976 Installatie Spellingscommissie
- 1984 Ortografija di Papiamentu
- 1986 ILA (Instituto Linguistico Arubano) werd opgericht
- 2000 Gramatica di Papiamentu
- 2003 Papiamentu als officiële taal: Ortografia di Papiamentu
- 2005 Ortografia di Papiamentu (aanvulling op 2003)
- 2008 Invoering van multilinguaal onderwijs (pilot-project)
- 2009 Blauwe Boek “Vocabulario Ortografico di Papiamentu”
- 2010 Handleiding Gramatica di Papiamentu

Wapenfeiten IDILA*

- Aanzet tot tweetalig onderwijs
- Vertaling Grondwet Aruba
- Redigeren van boekwerken
- Deelname aan een uitlegkundig woordenboek
- Werkzaamheden t.b.v. de handleiding Grammatica
- Voorbereiding wet op de Arubaanse spelling
- Officialiseren van het Papiamentu
- Advisering aan scholen en auteurs
- Deelname aan diverse onderwijscommissie
- Beantwoording van parlementaire vragen aan de Minister

* IDILA = Instituto di Lengua y Literatura Arubano.

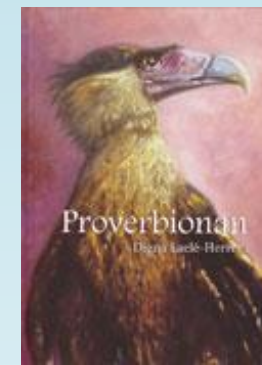
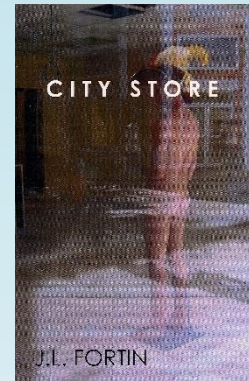
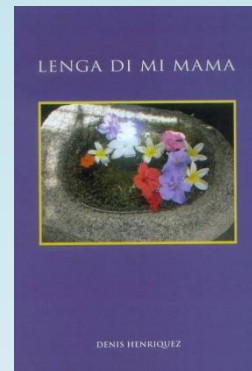
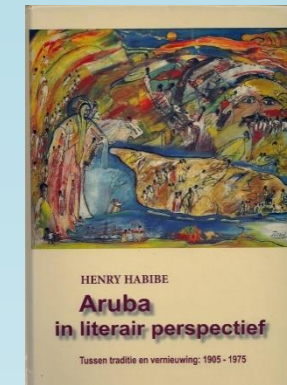
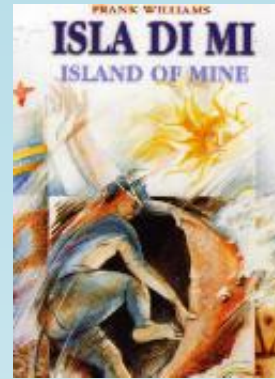
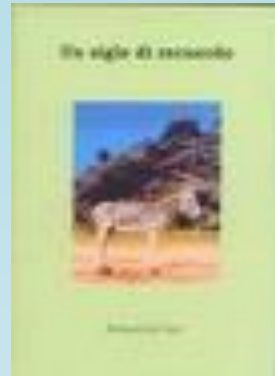
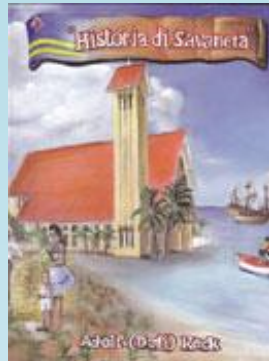
Literaire productie 1970-2000

	Papiamento	Nederlands	Engels	Spaans	Totaal
1970	11	2	1	-	14
1980	28	4	1	-	33
1990	20	6	4	1	31
2000	28	6	3	-	37
Totaal	87	18	9	1	115

75,7% van de totale productie is in het Papiamento.

Bron: Q. Nicolaas

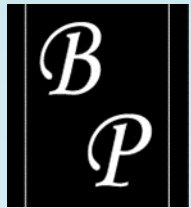
Arubaanse literatuur: fictie en non-fictie

Mogelijke doel van de TaalUnie

- Het gezamenlijk verrichten van onderzoek op linguïstisch vlak
- De TaalUnie kan ten dienste staan van de overheid op de ABC-eilanden
- Uitwisseling van kennis en expertise tussen de ABC-eilanden
- Als overlegpartner fungeren voor de onderwijssector van de ABC-eilanden

Ik dank u voor uw aandacht!

Samensteller: Irene de Cuba

Bookish Plaza

www.bookishplaza.com

Maart 2016